

навчання у вищій школі – всебічного підвищення рівня своєї освіченості й культури, готовності до можливого спілкування із представниками тієї країни, мову якої вони вивчають, підготовки до життя і майбутньої успішної професійної діяльності.

Література

1. Клычникова З.И. Психологические особенности восприятия и понимания письменной речи (Психология чтения): Автореф. дис. ... докт. психол. наук. – М., 1975
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.

О. Ч. Чирва

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК УМОВА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

В статье делается попытка определения понятия, возможностей и актуальных проблем педагогического дизайна в обновлении системы художественного образования на принципах системного, личностно-ориентированного подходов к организации учебного процесса.

In the article is given it a shot determination of concept, possibilities and the issue of the day of pedagogical design in the update of the system of artistic education on principles of systems, personality-oriented approaches to organization of educational process.

Ускладнення педагогічного процесу в цілому, активне використання сучасних інформаційних технологій, зростаючі потреби та вимоги до створення та впровадження гнучких, особистісно-спрямованих освітніх технологій зумовлює інтерес науковців до педагогічного дизайну і робить дослідження його проблем актуальними.

Педагогічний дизайн – відносно нова галузь педагогічних знань, яка виникла у 60-ті роки ХХ століття і пов'язана з розвитком інформаційної культури суспільства. Основою педагогічного дизайну є створення та опис "оптимальних проєктів" освітнього простору, які пов'язані насамперед з вирішенням питань інтеграції інформаційних засобів та нових мультимедіа в навчальний простір та проблем організації процесу навчання в онлайн-просторі. Але зорієнтованість освітнього простору на розвиток особистості, його змістовне та структурне ускладнення виявляє проблеми системоутворюючого, методологічного характеру і робить актуальним

залучення педагогічного дизайну до традиційного педагогічного процесу.

Вважаємо, що саме теорія педагогічного дизайну має забезпечити ефективний педагогічний інструментарій проектування особистісного розвитку в сучасному освітньому просторі. Ми впевнені, що в умовах кредитно-модульного навчання, активного залучення педагогічних технологій значення педагогічного дизайну як теоретичного підґрунтя проектування та реалізації різних моделей педагогічного простору дедалі зростатиме.

Проблеми педагогічного дизайну, пов'язані з розробкою та впровадженням педагогічних технологій у навчальний процес, досліджували Т.І.Льїна, М.Д.Нікандров, М.В.Кларин, А.Ж.Ромізовський, Н.Ф.Тализіна, Ю.І.Машбиць, О.Ю.Уваров та інші. С.Коновець аналізує роль креативних освітніх технологій у сучасній мистецькій освіті. Він зауважує, що особливо актуальним стає теоретичне опанування та практичне впровадження креативних освітніх технологій, до яких, насамперед, слід віднести: особистісно зорієнтовані, вальфдорську педагогіку, технологію саморозвитку (за М.Монтесорі), технологію розвивального навчання, технологію формування творчої особистості, проектно-моделюючі та нові інформаційні технології, технологію колективної творчої діяльності (за І.Івановим), технологію "створення ситуації успіху" (за А.Белкіним), інтеграцію різних видів мистецтва (за Б.Юсовим і Г.Шевченко) та інші. В сучасній мистецькій освіті саме креативні освітні технології виступають важливим фактором у процесі постійного духовно-творчого удосконалення особистості, формування інтелектуального і культурного потенціалу кожної людини [1].

Оптимальне використання педагогічних технологій в умовах особистісно-діяльнісної освітньої парадигми зумовлює необхідність подальшої розробки теорії та методики педагогічного дизайну.

Розглядаючи педагогічний дизайн як процес, науковці визначають його як систематичну розробку педагогічних специфікацій з використанням психолого-педагогічних теорій для забезпечення високої якості педагогічного процесу, що поєднує процеси аналізу та розробки системи дидактичних умов забезпечення потреб і цілей навчання. Так, поряд з визначенням стратегій та моделей навчання, педагогічний дизайн передбачає розробку дидактичних матеріалів і видів діяльності, тестування та оцінку ефективності як учбових, так і навчальних видів діяльності. Підкреслюється, що педагогічний дизайн-процес систематичного перевтілення дидактичних принципів

навчання в навчальні плани, матеріали, технології; прийняття рішень про ефективність використання методів навчання з урахуванням певного змісту навчального курсу та цільової аудиторії. Науковці наголошують на перспективах розвитку педагогічного дизайну як методологічної основи поліпшення педагогічного процесу.

У статті робиться спроба узагальнити різні підходи до визначення поняття педагогічного дизайну; розглянути його можливості у створенні ефективного освітнього середовища в галузі традиційної мистецької освіти, розробці та реалізації оптимальних освітніх моделей як на художньому, так і метахудожньому рівнях; виявити важливість педагогічного дизайну у забезпеченні системного, особистісно-спрямованого підходів до організації навчання.

Поняття педагогічного дизайну акцентує увагу як на саморозкритті унікальності кожної особистості, так і на творчому характері педагогічного процесу, але передбачає усвідомлений, технологічний підхід до організації педагогічного простору. Мета педагогічного дизайну – планування та створення освітнього простору зі сприятливими для розвитку кожної особистості педагогічними умовами. Педагогічний дизайн спрямований, перш за все, на виявлення особливостей свідомісної сфери кожної особистості, стилю її навчально-творчої діяльності, поведінки, комунікації як змістовних компонентів системи мистецької освіти. Він поєднує аналіз та оцінку перспективи особистісного розвитку, визначення, опис та реалізацію оптимальних педагогічних умов становлення професійних якостей (компетенцій) та здібностей майбутнього фахівця відповідно сучасним потребам.

Як наукова дисципліна, педагогічний дизайн визначається як галузь знань, в межах якої досліджується і розробляється теорія педагогічних стратегій. Він виступає посередником між педагогічною теорією та практичною спрямованістю освітніх технологій. Якщо педагогічна теорія забезпечує концептуальне обґрунтування процесу навчання, то педагогічний дизайн – теоретичне підґрунтя для створення інтерактивних інформаційних освітніх технологій, у тому числі і гнучких педагогічних технологій у галузі мистецької освіти. Саме педагогічний дизайн у єдності з відповідними методичними розробками складає основу педагогічних технологій. Тобто його можна вважати теоретичним підґрунтям системного створення спеціалізованих моделей навчання та розвитку особистості в умовах кредитно-модульного навчання.

Мистецька освіта як галузь наукового знання також має межові характеристики. Якщо художня освіта спрямовувалась на вирішення загальних проблем естетичного виховання, то мистецька освіта синтезує досягнення педагогіки, філософії, психології, соціології, фізіології, естетики, мистецтвознавства щодо створення умов творчого розвитку кожної особистості і забезпечує теоретичне підґрунтя та інструментарій для спеціалізованих методик.

Відповідність спрямування концептуальних положень дозволяє зробити припущення, що педагогічний дизайн має виключно важливе значення як системоутворюючий чинник створення і впровадження нових ефективних моделей мистецької освіти.

Стрімкий інформаційний розвиток суспільства і водночас недостатній рівень культури в освіті, насичення змісту знаннями при відсутності смислів, зумовлює необхідність дослідження та впровадження нових ефективних моделей мистецької освіти. “Пошук моделі освіти, адекватної сучасному типу культури і відповідно новому етапу розвитку цивілізації, становить найактуальнішу проблему сучасної педагогіки” [2, с.29].

Мистецька освіта потребує розробки стратегій та моделей навчання на засадах розширення культурного поля, усвідомлення, інтелектуалізації навчально-творчої діяльності особистості, забезпечення варіативності, диференційного, персоналізованого підходу до організації навчального процесу. Концептуалізація основ та створення оновлених моделей мистецької освіти пов'язані з її культуровідповідним, комунікативним, персоналізованим, творчим характером і необхідністю:

- міждисциплінарних досліджень. Мистецька освіта – гранична галузь знань і потребує синтезування досвіду педагогіки, філософії, естетики, герменевтики, соціології, психології, фізіології, мистецтвознавства, теорій комунікації та знакових систем тощо;
- формування “людини культури” (за І.А.Зязюном), здатної до рефлексивного сприйняття та продуктивної діяльності у середовищі сучасної художньої культури;
- формування комунікативної культури особистості, що пов'язане з розробкою діалогових стратегій мистецької педагогіки;
- розкриття та розвитку активної, творчої особистості. “У мистецькій освіті завжди відбувається взаємопроникнення знань і продуктивної активності, оскільки жодну інформацію у галузі мистецтва неможна розкрити без залучення людини до

самостійної художньої діяльності, всі види якої стимулюють прояви фантазії, творчої уяви” [2, с. 41].

– цілісного системного розгляду комплексів інтелекту, почуттів та поведінки особистості.

Організація складного, багатовекторного педагогічного впливу на становлення індивідуальної художньої свідомості особистості потребує системного підходу та впровадження педагогічного дизайну в освітній простір художніх факультетів. Педагогічний дизайн – теж складний процес, що поєднує чотири стадії розробки освітньої моделі: на рівні відпрацювання стратегій з урахуванням актуальних педагогічних підходів; створення перспективних планів, розробки тактичних прийомів у кожному модулі, блоці, занятті та визначення сукупності навчальних завдань (за Ромізовським).

Перший рівень характеризується аналізом та оцінкою змістовних (навчальних потреб, цільової спрямованості) та формальних (структурних взаємозв'язків) компонентів педагогічного дизайну. В умовах сучасного культурного розвитку, навчальні потреби особистості і суспільства в галузі художньої освіти якісно змінилися, що потребує оновлення освітніх моделей.

Потрібен комплексний аналіз візуальних мистецтв як основи розвитку когнітивної, почуттєво-ціннісної, регулятивної сфер творчої особистості і відповідних фахових компетенцій в галузі візуальних мистецтв (професійно-технологічної, емоційно-ціннісної, когнітивної, комунікативної, креативно-рефлексивної).

Рівень проектування характеризується прогнозуванням педагогічних стратегій та результатів які можливо перевірити, розробкою перспективних планів, змістовної та процесуальної структури навчального процесу, оцінкою домінуючих цілей та оптимального інструментарію.

На рівні розробки запланованих дій відбувається підготовка та залучення інструментарію, дидактичних, методичних ресурсів, створення механізмів реалізації проекту та моделей навчання (технологій).

Вважаємо, що створення ефективних моделей навчання візуальним мистецтвам в сучасних умовах потребує ставлення до зображення як до візуального тексту, тобто складноструктурованого носія візуальної інформації з одного боку, та забезпечення системно-цільового підходу до його залучення в навчальному процесі – з іншого. Використання візуального тексту як дидактичного засобу

полягає у забезпеченні цільової відповідності його структури як моделі світосприйняття, тим змінам, які мають відбутися у структурі свідомісної сфери особистості; у моделюванні цілісного естетичного об'єкту як особливої смислоутворюючої комунікативної структури (за О.Ю.Нестеровим) та створення на цих засадах педагогічних ситуацій особистісного росту, які виступають дієвими змістовними одиницями педагогічного дизайну в галузі освіти візуальним мистецтвом.

Мистецькі технології мають сприяти усвідомленому розвитку особистості, стимулювати підвищення рівня особистісної та фахової культури, прояву індивідуального стилю інформативно-художньої діяльності та творчості.

Реалізація педагогічних стратегій відбувається за рахунок вибору та забезпечення найбільш ефективної взаємодії в умовах спроектованого педагогічного середовища. Не випадково педагогічний дизайн визначають як комунікативний педагогічний інструментарій, який забезпечує ефективність, результативність, цікавість процесу навчання за рахунок проектування середовища певної галузі освіти та створення педагогічних ситуацій самоактуалізації, саморозкриття, саморозвитку особистості. Зазначене доводить важливість врахування теоретичних основ візуальної комунікації в створенні навчально-виховного простору в галузі візуальних мистецтв.

Створення ефективних освітніх моделей у галузі візуальних мистецтв потребує дослідження закономірностей та особливостей візуальної комунікації, функціональних можливостей зображення як візуального тексту.

Нагальною потребою стає формування у майбутнього спеціаліста поряд з художньою, інформативною культурою, що консолідує в собі всебічну інформацію про соціально-культурні процеси, технологічні та технічні засоби створення візуальних текстів, організації та підтримки візуальної комунікації, а також про усвідомлену необхідність і доцільність такої діяльності.

Необхідно зауважити, що оцінка виступає головною та постійною складовою педагогічного дизайну як процесу, що постійно повторюється та корегується тому відбувається на всіх зазначених рівнях. Відповідно, значення моніторингу в умовах системного, персоналізованого, комплексного, технологічного підходів до організації навчального процесу значно зростає.

Проблеми контролю та оцінки показників пов'язані з тим, що внутрішні психічні процеси, на які спрямовується вплив, не можна безпосередньо спостерігати. Актуальності набувають впровадження

експериментальних вимірювань ступеня педагогічного впливу, пошуки можливостей більш точного визначення динаміки розвитку особистості з метою наукового пояснення і прогнозування ефективності освітнього процесу.

Оновлення ефективного та оптимального педагогічного простору на мистецьких факультетах залежить від розробки та впровадження нових, системно-обґрунтованих, особистісно-спрямованих моделей навчання, що потребує залучення педагогічного дизайну. Педагогічний дизайн є дієвим інструментарієм системно-стильового підходу до організації навчання в просторі мистецької освіти. Актуальні проблеми теорії і методики педагогічного дизайну в галузі мистецької освіти розроблені недостатньо і потребують подальших досліджень.

Реалізація педагогічного дизайну в навчальному просторі мистецької освіти залежить від вирішення проблем, які пов'язані з:

- розробкою дієвого апарату діагностики та аналізу якісних, стильових характеристик свідомісної сфери особистості, моніторингу успішності знань студентів мистецьких спеціальностей в умовах кредитно-модульного навчання;
- аналізом та структуруванням змісту мистецької освіти різних напрямків;
- дослідженням системоутворюючих принципів педагогічного дизайну,
- визначенням принципів та умов ефективного функціонування візуальної комунікації в освітньому просторі;
- розробкою методики створення та реалізації оптимальних та ефективних, особистісно-спрямованих моделей навчання в освітньому просторі;
- визначенням ефективності педагогічних ситуацій, навчальних моделей, освітнього простору в цілому та умов оптимального застосування систем управління навчальним процесом.

Впровадження ПД у простір мистецької освіти* дозволить зняти існуючі протиріччя нормативного та креативного в навчальному процесі, забезпечити умови набуття як фахової майстерності, так і активного творчого становлення особистості, розкриття її індивідуального стилю діяльності як на художньому, так і метахудожньому рівнях.

Література

1. Коновець С. Креативні освітні технології у праці сучасної школи // Рідна школа – 2005. - № 3. – С. 20-23.

2. Мистецтво у розвитку особистості: Монографія / [Ничкало Н.Г., Зязюн І.А., Рудницька О.П. та ін.]; за ред. Н.Г.Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006.-224 с.

Г.М.Удовіченко

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

В статтє рассматриваются актуальные вопросы формирования профессиональных ценностей будущего педагога в процессе изучения гуманитарных дисциплин.

The article deals with some actual problems concerning the formation of a future teacher's professional values in the process of humanitarian subjects learning.

Сучасний світ має потребу в людині з високим рівнем загальної культури, людині “успішній”, “ефективній”, здатній швидко орієнтуватися і приймати оптимальні рішення під час здійснення професійної діяльності у постійно змінюваних умовах. Не є виключенням і професійна діяльність педагога, і тому під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі необхідно формувати професійні цінності, які мають стати для майбутнього педагога сталими утвореннями. Безперечним є також наступне твердження: чим вищий рівень знань людини, тим більше вона відповідає всім вимогам, які висуваються до фахівця певної професійної сфери, тим ширші можливості відкриваються перед нею, тим легше вона знаходить своє місце у суспільстві.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті передбачає поступовий перехід від репродуктивної, авторитарної освіти до освіти інноваційного, гуманістичного типу. У ній передбачено, перш за все, підготувати особистість майбутнього фахівця, який би був здатним якісно застосовувати набуті у період навчання знання протягом усього життя, а це видається можливим лише за умови забезпечення якісної освіти на етапі її здобуття.

У сучасному світі, коли майже втрачені практично всі цінності, цінності освіти й знання не є виключенням. Усе більше затребувана людина із суб'єктною позицією, що вміє мобілізувати себе на подолання труднощів, здатна приймати рішення незалежно від зовнішніх факторів і впливів. Її впевненість у виборі підстав для власної діяльності в соціальному житті, що постійно змінюється,